

Otázky internacionální obrany socialismu

Soudruh L. I. Brežněv na XXV. sjezdu KSSS prohlásil: „Přechod od studené války a od nebezpečné konfrontace dvou světů k uvolňování napětí byl spjat především se změnami v poměru sil ve světě. Bylo však zapotřebí velkého úsilí, aby lidé, a zejména ti, kdo řídí politiku států, si začali zvykat na myšlenku, že není normální balancovat na pokraji války, nýbrž jednat o sporných otázkách, že není normální konfrontace, nýbrž mírová spolupráce.“ Přes tento nesporný úspěch socialistické a zvláště sovětské zahraniční politiky však současný svět stojí stále před problémem prosadit zásady mírového soužití států a soustav protikladných společensko-ekonomických formací, odstranit ohniska mezinárodního napětí, konečně dosáhnout postupného odzbrojení a tím odstranit nebezpečí vzniku nové světové války.

Přes dosažené zásadní změny v poměru sil mezi socialismem a kapitalismem, mezi širokým protimperialistickým hnutím a světovým imperialismem nedošlo k definitivnímu odstranění nebezpečí války, včetně světové války. Imperialismus stále činí pokusy zabrzdit rozvoj normálních mírových vztahů mezi státy a národy.

Je tomu tak proto, že nepřestala především existovat sociálně ekonomická základna války a agrese. Světový imperialismus jako systém vykořisťování člověka člověkem, jako systém vyvražďování stále zůstává velmi silným a nebezpečným protivníkem. XXV. sjezd KSSS upozorňuje na to,

že se nezměnila agresivní podstata imperialismu. Při zkoumání konkrétní politiky kapitalistických zemí však musíme současně analyzovat některé nové pojmy této podstaty, vlastní třetí etapě všeobecné krize kapitalismu. Mezinárodní porada komunistických a dělnických stran v roce 1969 k tomu uvedla: „Nám komunistům je jasná sociální podstata imperialismu a jeho místo v dějinách. Avšak máme-li určit konkrétní program boje proti imperialismu, je zapotřebí nejen správně chápat podstatu imperialismu a jeho povahu, ale je nutné také pozorně zkoumat nové jevy a procesy, které probíhají uvnitř světa kapitalu.“

Jde především o přerůstání monopolistického kapitalu ve státní monopolistický, o úsilí ke sjednocení imperialismu v mezinárodním měřítku cestou ekonomické integrace i cestou politickovojskových bloků. Společným rysem těchto procesů je, že se v nich nejaktivněji prosazují zbrojní monopoly, spojené s militantními kruhy státního aparátu — tzn. vojensko-průmyslový komplex. Vyplývá proto z povahy věcí, že tyto procesy jsou provázány stále více se zesilující militarizací ekonomiky i politiky, stále větším ovládnutím veškeré politiky těmito kruhy, trvalým růstem zbrojení a pokusy bránit rozvoj mírových vztahů a vyvoláváním mezinárodních konfliktů.

V celé této etapě světového vývoje se proto setkáváme se zdánlivě protikladnými jevy v politice imperialistických zemí. Pod tlakem změn v poměru sil, pod tla-

kem stále se rozšiřující protimperialistické a mírové fronty, jsou nuceni představitelé těchto zemí přistoupit k uznání principů a zásad mírového soužití. V. I. Lenin však učil komunisty: „Chceme-li se vyznat v boji stran, nesmíme věřit každému slovu, ale musíme studovat skutečné dějiny stran, zkoumat nejen to, co strany o sobě říkají, ale co dělají, jak si počínají při řešení různých politických otázek, jaké stanovisko zaujímají v záležitostech, jež se dotýkají životních zájmů různých společenských tříd...“ (V. I. Lenin, Spisy, sv. 18, str. 38.) Nemůže nás proto překvapovat, že po podpisu smluv, které zakotvují principy a zásady mírového soužití i zásady vzájemné spolupráce mezi státy, stále se vracíme jakoby na počátek a jsme nuceni znovu bojovat o jejich realizaci.

Současně s tím neoslabeje světový imperialismus, především severoamerický, své úsilí o vyvolání politických krizí, o zastavení revolučního procesu, v jehož pozadí stojí neustále možnost a snaha použít vojenskou sílu jako prostředku politiky. O tom nás přesvědčuje celá řada lokálních konfliktů, které imperialismus přímo nebo nepřímo jen v posledních letech vyvolal a udržoval.

Od přelomu šedesátých a sedmdesátých let vstoupil imperialismus do vyšší fáze třetí etapy všeobecné krize, která je charakterizována především tím, že zachvacuje všechny sféry ekonomiky, že má velmi hluboký a rapidní charakter, že se promítá do vážných sociálních a politických otřesů. Není náhodou, že je přirovnávána ke krizi imperialismu ve třicátých letech. Již z tohoto přirovnání vzniká otázka: může vést ve svých důsledcích ke stejným projevům, tj. k fašismu a k válce?

I když nemůžeme, vzhledem ke kvalitativně odlišné objektivní i subjektivní situaci (včetně zkušeností, které lidstvo získalo ve 2. světové válce), činit mechanické analogie, přesto musíme vidět, že krize prohlubuje reakční rysy imperialismu. Dnes je zřejmé, že světová válka přestala být adekvátním prostředkem prosazení třídních politických cílů kapitalistických zemí vůči socialismu. Současně je ale oprávněný závěr, že světový mír ještě rozhodně není zajištěn, že není definitivně zažehnáno nebezpečí další světové války.

Z faktu, že vývoj současného světa je především určen základním rozporům mezi kapitalismem a socialismem a jeho řešením, vyplývá, že i příští světová válka by byla střetnutím dvou protikladných subjektů — světové kapitalistické a světové socialistické soustavy a měla by mezi-koaliční charakter. Tento rozpor zatlačuje

do pozadí další objektivní rozpory současné etapy vývoje, včetně rozporů mezi jednotlivými imperialistickými zeměmi.

Chápeme-li poměr sil mezi socialismem a kapitalismem jako vzájemný poměr ekonomických, politických, vojenských, ideologických a morálně politických faktorů (s uznáním skutečnosti, že stále více vystupují do popředí faktory ekonomické, ideologické i obecně politické), musíme si i dnes uvědomit, že trvalý význam si udržuje i faktor vojenský, vzájemný poměr sil v množství a kvalitě armád, konkrétní stupeň vojenské síly a připravenosti socialistických zemí plně ochránit výstavbu socialistické soustavy jako celku.

Již z objektivní potřeby, působení základního třídního rozporu naší epochy, vyplývá nezbytnost zabezpečení společné internacionální obrany socialismu před možnou agresí imperialismu. Od druhé světové války se vůbec poprvé v historii utváří, přes všechny vnitřní rozpory, i světový kapitalistický tábor. Imperialismus vystupuje, především prostřednictvím vojenskopolitických aliancí, vůči socialismu jako v podstatě jednotná vojenská a politická síla se snahou zvrátit tendence ve vývoji poměru sil.

Internacionální charakter obrany socialismu však vyplývá z jednoty ekonomických, sociálně politických a ideových zájmů a cílů socialistických zemí. Je ovšem nezbytné rozlišit dvě věci. Zatímco nezbytnost upevňování internacionální jednoty světové socialistické soustavy v zájmu jejího rozvoje je jednou ze základních trvalých zákonitostí a podmínek, vyplývá ze samotné podstaty socialismu a je výsledkem působení dialektiky národního a internacionálního, má internacionální vojenskou spolupráce jiný charakter. Především vyplývá z existence světového imperialismu, který nepřestává být nebezpečím napadení. Československé události v roce 1968 ukázaly, že nemůžeme podceňovat ani vnitřní nebezpečí, podněcované zvenčí. Vojenská spolupráce socialistických zemí má proto dočasný a přechodný charakter, je závislá na vývoji a změně objektivních podmínek, na dalším přesunu ve světovém poměru sil, na dalším upevňování míru a spolupráce, na uvolňování napětí a procesu odzbrojení, na dalším rozvoji světové revolučního procesu.

Principy internacionální obrany socialismu jsou zvláštním případem realizace obecných zákonitostí jeho výstavby a rozvoje. Nezbytnost důsledné realizace obecných zákonitostí při budování socialistické společnosti plně prokázala uplynulá desetiletí a je nesporná i nadále. Za takovouto

obecnou zákonitost označila již mezinárodní porada představitelů komunistických a dělnických stran v roce 1957 nejen nezbytné respektování dialektických vztahů národního a internacionálního, ale i nezbytnost zabezpečení obrany socialismu.

Významný aspekt samotné dialektiky národního a internacionálního spočívá v tom, že internacionální má v tomto vztahu jistou prioritu. Tedy i při zabezpečování národní bezpečnosti jednotlivých socialistických zemí je nutné řešit ji především s ohledem na bezpečnost celé socialistické soustavy. Platí ovšem i obráceně, že společná obrana soustavy jako celku musí plně zabezpečovat obranu jednotlivých zemí.

Vojská spolupráce socialistických zemí dostala již na počátku nynější etapy světového vývoje v polovině padesátých let podobu vojenskopolitické koalice — Varšavské smlouvy. Odpovídá zahraničně politickým cílům a vyplývá ze samé podstaty socialismu nejen její vyslovený obranný charakter, ale především skutečnost, že od samého počátku se stala účinným nástrojem socialistické zahraniční politiky. Poprvé v dějinách lidstva se obrovská vojenská moc, kterou disponují socialistické země v čele se Sovětským svazem a jeho armádou, stala mírotvorným činitelem, účinnou hrází proti agresivním silám světové reakce. Jednoznačně ocenila tuto úlohu Varšavské smlouvy a jejího Politického poradního výboru mezinárodní porada komunistických a dělnických stran v roce 1969: „Zvláště je třeba zdůraznit práci vykonanou v tomto směru v rámci organizace Varšavské smlouvy, tohoto spolehlivého nástroje obrany socialismu a míru. Řadu let byly na zasedáních politického poradního výboru této organizace kolektivně posuzovány klíčové problémy mezinárodního života — problémy, které bezprostředně souvisí s upevňováním míru a s rozvojem mírové spolupráce mezi národy, s bojem proti agresivní politice imperialismu.“

Z hlediska obrany socialismu vystupuje do popředí nejenom obrana soustavy jako celku nebo jejích jednotlivých členů, ale i potřeba internacionální pomoci zemí Varšavské smlouvy dalším socialistickým zemím nebo národům, které bojují za osvobození z pout kolonialismu. O tom nám historie Varšavské smlouvy podává nespočetné příklady. Soudruh L. I. Brežněv na XXV. sjezdu KSSS v souvislosti s hodnocením významu chilské revoluce připomněl základní zkušenost, že revoluce se musí umět i bránit. Boj socialistických zemí proti imperialismu probíhá ve všech for-

mách a sférách vzájemných vztahů. K zabezpečení socialismu v současné etapě je nezbytně nutná i značná vojenská síla. Proto socialistické země trvale pečují o stálý růst obranné moci i rozvoj těsné vojenské spolupráce.

Společná vojenská politika socialistických zemí není tedy jediným faktorem obrany, ale je součástí koordinované internacionální politiky celku a její cíle jsou plně v souladu s cíli zahraniční politiky zemí světové socialistické soustavy. Takto se stává společné obranné úsilí socialistických zemí internacionální i svou povahou a je plně v souladu se zájmy a cíli dělnické třídy a pracujících celého světa, stejně tak dalších revolučních a protimperialistických sil. Proto také toto úsilí, přes veškeré snahy buržoazní propagandy, nalézá pochopení u těchto tříd, vrstev i národů nesocialistického světa. To také vysvětluje zájem mezinárodního komunistického a dělnického revolučního hnutí o podporu této socialistické politiky. Světové komunistické hnutí se podílí svým způsobem i na obraně největší vymoženosti mezinárodní dělnické třídy — světové socialistické soustavy. Plnění společné přijaté linie při mezinárodních poradách a dalších setkáních výrazně oslabuje imperialistickou frontu. Oprávněně můžeme tvrdit, že princip internacionální obrany socialismu je obecně platným principem, který má svůj zdroj v objektivní realitě třídní rozděleného světa. Jeho důsledná realizace pak vyplývá ze společných třídních zájmů mezinárodního revolučního a dělnického hnutí. Komunisté současného světa tak plní i v této otázce odkaz, který zanechal V. I. Lenin.

Lenin chápal problém obrany socialismu jako problém všennárodní a současně jako úkol internacionální — celé mezinárodní dělnické třídy. Plně byl realizován v období občanské války, v době mezi oběma světovými válkami a nalezl svou vyšší kvalitu v boji proti fašismu (interbrigády ve Španělsku) a především ve Velké vlastenecké válce. Tento internacionální princip je zároveň principem vyslovené třídní a odporuje ahistorickým, netřídním interpretacím a teoriím buržoazní ideologie nebo pravicového revizionismu o obraně vlasti. Základním předpokladem plnění třídního a internacionálního principu při obraně socialismu je realizace vedoucí úlohy strany při řešení všech otázek a úkolů vojenské politiky a obrany. Vzájemná koordinace a ujednávání vojenské politiky komunistických stran je jádrem sjednocování v mezinárodní politice i v konkrétní výstavbě, organizaci a výchově ar-

mád. Lenin učil, že jedním ze zdrojů neporazitelnosti socialismu je politické vedení ozbrojených sil marxisticko-leninskou stranou, v důsledném uplatňování její politiky v celém vojenském organismu socialistické země. I v těchto otázkách vystupuje komunistická strana jako rozhodující tvůrčí, koncepční, organizační a ideologická síla.

Vznikem světové socialistické soustavy dochází sice k podstatné změně v uplatňování internacionálního principu obrany socialismu proti předchozímu období. To však jeho platnost nijak nezmenšuje, nýbrž naopak dále zvyšuje. Již samotná existence této smlouvy vyžaduje kolektivní, internacionální přístup k řešení otázek obrany.

Význam internacionální obrany socialismu zvyšuje především vliv vědeckotechnické revoluce na vojenství, která revolucionizuje celou oblast vojenství a vojenské vědy. Především byl ostře vyhraněn rozpor mezi možnostmi jednotlivých zemí, zejména malých a středních a mezi potřebami dokonalé obrany. Vyzbrojení armády raketovými a jadernými zbraněmi, rostoucí význam nejmodernějších druhů letectva, tankových a mechanizovaných jednotek, automatizace velení a další problémy, kladou takové ekonomické i vědeckotechnické požadavky, které není možné uspokojit jen na základě vzájemné spolupráce. Rozhodující je ekonomická a vědeckotechnická základna SSSR, která umožňuje, aby armády socialistických zemí měly ve výzbroji nejmodernější techniku a zbraně.

Z toho vyplývá úloha, kterou hraje

v obranném internacionálním úsilí Sovětská armáda. Ta je rozhodující silou celé koalice Varšavské smlouvy, hlavní záštitou bezpečnosti všech zemí světové socialistické soustavy. Bez armády SSSR by byla jakákoli obrana i každé jednotlivé socialistické země před agresí imperialismu zcela iluzorní. Zanedbatelná není ani nezbytnost a možnost využívat všestranných zkušeností Sovětské armády z Velké vlastenecké války, z výcviku za použití nejmodernějších zbraní a techniky i nejnovějších výsledků sovětské vojenské vědy.

Při rozboru problému a otázek internacionální obrany socialismu nejde jen o otázky pouze vojenské. Předpoklady této obrany jsou vytvářeny stále pevnějšími politickými a ekonomickými svazky, jsou závislé především na trvalém růstu ekonomické síly socialistických zemí vcelku i každé zvlášť. Obrana socialismu je jednou z forem světového třídního zápasu a může být úspěšně řešena pouze v dialektické jednotě s ostatními formami a aspekty protiimperialistického zápasu.

Vojenská síla socialistických zemí, násobená právě sjednocením společného úsilí, je spolehlivou hradbou před jakýmkoli útokem, jakoukoli agresí i kontrarevolucí. Je také záštitou pro všechny revoluční síly ve světě. Je hlavní překážkou světovému imperialismu, aby beztrápně a bez omezení mohl používat síly zbraní k podřízení si stamiliónů lidí na celém světě.

Také díky internacionální síle žijeme již více než třicet let v míru a realizujeme směle myšlenky zakladatelů revolučního dělnického hnutí.